

Eerlijk en fatsoenlijk uit de Coronacrisis

investeringen voor de korte en lange termijn

Het coronavirus heeft ingrijpende en ongekende gevolgen voor het leven van heel veel Nederlanders. Duizenden Nederlanders zijn aan het virus overleden, tienduizenden Nederlanders zijn ernstig ziek geworden. We moeten daarom alles uit de kast halen om het virus te bestrijden en nieuwe besmettingen zoveel mogelijk te voorkomen. Tegelijkertijd hebben de maatregelen om corona te bestrijden enorme economische gevolgen die om politieke actie vragen.

Tienduizenden mensen hebben hun baan verloren en miljoenen Nederlanders merken de crisis in hun inkomen. De jeugdwerkloosheid neemt toe, kleine ondernemers dreigen kopje onder te gaan en ZZP'ers hebben hun opdrachten en inkomen zien verdampen. We zien ontslagrondes bij grote bedrijven. Voor veel mensen in bijvoorbeeld de culturele sector en de horeca is het perspectief inktzwart. We zien waar falend crisisbeleid toe leidt in Amerika met een onvoorstelbare stijging van de werkloosheid en in het Verenigd Koninkrijk (waar de economie in het tweede kwartaal met ruim 20 procent kromp). Het is alle hens aan dek op economisch en sociaal gebied.

De recente cijfers van het CBS en CPB laten zien dat de werkloosheid gierend oploopt. De werkgelegenheid nam in het tweede kwartaal af met 322 duizend mensen. Honderdduizenden mensen dreigen als we niks doen de komende tijd hun baan te verliezen. Meer dan 600.000 mensen zitten dan zonder werk in 2021. Een tweede lockdown zou zelfs leiden tot een werkloosheid van 10 procent. Het kabinet moet dus alle maatregelen die nodig zijn nemen om die te voorkomen.

Corona werkt als een loep. Het laat duidelijker dan ooit tevoren zien waar kwetsbaarheden in onze samenleving zitten en vergroot de verschillen die er al zijn. Wie kwetsbaar is, wordt dubbel zo hard geraakt. In deze onzekerheid en kwetsbaarheid hebben mensen en de samenleving behoefte aan zekerheid. Over hoe we hier uitkomen. Over hoe we de pijn eerlijk en fatsoenlijk verdelen. Het kan niet zo zijn dat van iedereen opofferingen worden gevraagd en de aandeelhouders, grootverdieners en multinationals - die zich in goede tijden afkeren van de publieke zaak - nu als eerste de hand bij de overheid ophouden en straks als eerste profiteren als het weer beter gaat. Toch is duidelijk dat ongelijkheid en onzekerheid na de crisis verergeren bij een verkeerde reactie.

Een groot investerings- en stimuleringspakket is nodig om de economie te stutten nu we in de crisis zitten. Om te zorgen dat mensen nu hun baan kunnen behouden en zodat onze economie na corona eerlijker, fatsoenlijker en duurzamer wordt.

Het kabinet schernt al langer met structurele investeringen, maar heeft vooral gekibbeld over de naam van het zogeheten WopkeWiebestonds. Er is ondertussen geen enkele investering voor de toekomst gedaan.

Actie is nodig om de olopende werkloosheid te bestrijden en te zorgen dat we er na deze crisis beter voorstaan: eerlijker, fatsoenlijker en duurzamer uit de crisis met een investeringspakket voor de korte en lange termijn. Een aantal maatregelen nemen we in onze tegenbegroting voor 2021 op, de andere maatregelen financieren we met het geld van het WopkeWiebesFonds. We lichten onze voorstellen hieronder nader toe.

Maatregelen voor de korte termijn

Door de Coronacrisis zien we de werkloosheid in ongekend tempo oplopen. Het kabinet onderneemt te weinig om de oplopende werkloosheid tegen te gaan. Zo is de culturele sector, met ruim 300 duizend arbeidsplaatsen in heel Nederland niet alleen maatschappelijk maar ook economisch van grote waarde. Een waarde die de PvdA wil behouden.

We zien enorme onzekerheid in de horeca, de detailhandel en de toerisme-sectoren. Als we niks doen dreigt hier een domino-effect, waarbij de oplopende werkloosheid zorgt dat mensen minder besteden, wat weer voor meer werkloosheid kan zorgen. Tegelijkertijd zijn er nog steeds grote tekorten in bijvoorbeeld het onderwijs en de zorg.

Ook de woningbouw is cruciaal. Terwijl de woningnood in geen decennia zo groot was als nu en mensen vergeefs op zoek zijn naar een betaalbaar koop- of huurhuis dreigen bouwbedrijven zonder werk te komen. In de bouw dreigen de komende twee jaar 40 duizend fulltime banen (15 procent van het totaal) verloren te gaan.¹

De PvdA wil:

- Een nieuw steunpakket voor banen en werkgelegenheid. In sectoren die essentieel zijn voor onze toekomst en samenleving, zoals de publieke sector, de cultuur en de bouw, is ingrijpen nodig om te zorgen dat investeringen op peil blijven en er geen banen verloren gaan die we keihard nodig hebben;
- Andere sectoren moeten zich voorbereiden op een toekomst die anders is na Corona. Zo is het onvermijdelijk dat het vervoer, de horeca, de reisbranche zich moeten aanpassen aan de situatie. Ook daarvoor is steun nodig. Om mensen om te scholen naar sectoren waar tekorten zijn of de vraag juist zal toenemen, zoals de zorg en het onderwijs. Dat gaat niet vanzelf goed, maar vraagt actief beleid van de overheid. Met een nieuwe werkgarantie willen wij dat mensen zich kunnen omscholen om elders werk te gaan vinden zonder dat zij direct hun inkomen verliezen. Het Rijk kan samen met de oude en de nieuwe werkgever afspraken maken om dit zo goed mogelijk vorm te geven, waarbij ieder een deel van de kosten draagt.

¹ EIB, Crisis en crisismaatregelen in de bouw, juni 2020

Investerings voor de lange termijn

De PvdA vindt dat grootschalige investeringen om onze economie duurzamer, socialer en sterker te maken noodzakelijk zijn. Dat begint bij structurele investeringen in onderwijs, in een betere en zorgzame publieke sector en in een duurzame economie. Die moeten ook structureel worden gefinancierd. Lerarensalarissen, minder werkdruk en meer waardering voor mensen in de zorg en meer veiligheid financier je niet met eenmalig geld. Hiervoor zullen we voorstellen doen in ons verkiezingsprogramma.

Daarnaast zijn er ook investeringen nodig die de komende vier jaar moeten worden gedaan, om de economie en samenleving toekomstbestendiger, eerlijker en fatsoenlijker te maken. Omdat werkgelegenheid in sommige sectoren zal verdwijnen en we dus nieuwe banen nodig hebben. Omdat we onze economie op een eerlijke en duurzame leest moeten schoeien. Omdat we honderdduizenden nieuwe woningen nodig hebben en miljoenen huizen moeten renoveren en duurzamer moeten maken. Omdat we veel meer met openbaar vervoer zullen reizen en de (inter)nationale netwerken onder de maat zijn. De economie kampt nog lang met de gevolgen van corona. Dit is het juiste moment om te investeren in onze toekomst.

Vorig jaar kondigde het kabinet in de miljoenennota aan dat er een investeringsfonds zou komen van 50 miljard euro. Bij de komende miljoenennota zou het kabinet met voorstellen komen, maar de voortekenen (een nietszeggende 'groeibrief' van minister Wiebes en wat losse gedachten van minister Hoekstra) stellen allerminst gerust.

De PvdA wil investeren in doordachte voorstellen, die het land sterker, socialer en duurzamer maken. Daarom heeft de PvdA een investeringspakket samengesteld om de 50 miljard van het WopkeWiebesfonds wél effectief en productief in te zetten. Een pakket dat bijdraagt aan het oplossen van de woningnood, de transitie naar een duurzamere economie en investeren in wat echt van waarde is.

Onze keuzes (totaal: € 50 miljard euro)

Korte termijn: 10 miljard

	Noodpakket kunst en cultuur Meer dan 300.000 acteurs, artiesten, kunstschilders, zangers en fotografen dreigen hun baan en inkomen te verliezen. Musea kunnen de huur niet meer betalen. Populaire festivals gaan failliet. Permanente schade aan onze kunst en cultuur dreigt. We moeten makers en instellingen helpen en ook juist nu investeren in nieuwe, experimentele vormen. Hierbij letten we in het bijzonder op de culturele sector in Zuid-, Oost- en Noord-Nederland.	€ 1 miljard
	Noodpakket gemeenten Het water staat gemeenten aan de lippen. Zwembaden, buurthuizen, bibliotheken dreigen te moeten sluiten, terwijl de belastingen omhoog gaan. Noodgedwongen wordt bezuinigd op armoedebeleid, of de jeugdzorg. Met een noodpakket voor gemeenten voorkomen we dat gemeenten de rekening van de crisis betalen.	€ 1 miljard
	Garantiebanen als nieuw instrument De reisbranche, de recreatieve sector, het openbaar vervoer, de luchtvaart zullen het nog lang zwaar hebben. Het is belangrijk om de mensen die hierdoor getroffen worden aan nieuw werk te helpen. De 50 miljoen euro die het kabinet uittrekt voor omscholing is een druppel op een gloeiende plaat. We zetten in op werk-naar-werk zodat mensen niet werkloos thuis hoeven zitten. Dat doen we op een nieuwe manier. Werkgevers die voor hun werknemers een nieuwe, vaste baan vinden kunnen aanspraak maken op een omscholingsbudget of een premie. Hiervoor worden afspraken gemaakt tussen huidige en nieuwe werkgevers. Hiermee kunnen tenminste 100 duizend mensen werk behouden in een andere sector.	€ 1 miljard
	Fonds voor omscholing, bijscholing en deeltijd-WW Er komt 2 miljard beschikbaar voor mensen om zich te laten omscholen en deeltijd-WW. Het tekort op de lerarenbeurs dat nu is ontstaan wordt opgelost. Steker, we verdubbelen het budget voor lerarenbeurs naar 100 miljoen. Ook het omscholen en (bevoegd) zij instromen naar zorg en onderwijs wordt gestimuleerd met omscholingssubsidies. Deeltijd-WW wordt geïntroduceerd. Daarbij kan in de tijd dat niet gewerkt wordt worden omgeschoold naar sectoren, waarin tekorten zijn. Samen met de garantieregeling zorgen we dat zoveel mogelijk mensen een baan behouden en in sectoren aan de slag gaan waar tekorten zijn.	€ 2 miljard

Onze keuzes (totaal: € 50 miljard euro)

Korte termijn: 10 miljard

	Behoud banen in de bouw: (tijdelijke) afschaffing verhuurderheffing en garantieregeling nieuwbouw. Door de verhuurderheffing af te schaffen, kunnen duizenden betaalbare woningen extra gebouwd worden. Daarmee voorkomen we dat bouwvakkers straks zonder werk zitten, terwijl ze keihard nodig zijn om de woningnood te bestrijden. Daarnaast geeft het Rijk op nieuwbouwprojecten de garantie dat 70 procent wordt afgenomen, zodat deze niet wegens de verslechterde economie stagneren of tot stilstand komen.	€ 4 miljard
	Bestrijden dakloosheid Het aantal daklozen verdubbelde de afgelopen jaren naar 40.000, terwijl gemeenten minder geld hebben om hen te helpen. Met 500 miljoen euro willen we realiseren dat iedereen een dak boven het hoofd heeft. Mensen stromen sneller door naar begeleid wonen.	€ 0,5 miljard
	Schulden en armoede Een op de vijf huishoudens heeft grote financiële problemen. Armoede en schulden nemen alsmaar toe. Het leidt tot stress en gezondheidsklachten, verloren generaties en kost de samenleving duizenden euro's per jaar. We investeren in een fonds om problematische schulden op te kopen en mensen te helpen met aflossen. Daarnaast trekken we extra geld uit om armoede te bestrijden, zodat elk kind volwaardig mee kan doen.	€ 0,5 miljard

Lange termijn

Volkshuisvesting en woningbouw: 14 miljard

	Bouwfonds Volkshuisvesting Er is een groot tekort aan betaalbare woningen. Er komt € 10 duizend euro beschikbaar voor elke extra woning die bovenop de bestaande bouwplannen wordt gebouwd en gereed is in 2025. Voorwaarde hierbij is dat de huur lager is dan € 730 per maand, of de koopsom lager is dan € 330 duizend. Hiermee bouwen we 400.000 extra woningen.	€ 4 miljard
	Structureel afschaffen verhuurderheffing Er is een Kamermeerderheid die ziet dat de verhuurderheffing leidt tot nóg minder woningen. Zonder de heffing hadden 100.000 betaalbare woningen gebouwd kunnen worden. Wacht niet tot de formatie en zet deze voor komend jaar op 0 om niet nog een verloren jaar te krijgen en ervoor te zorgen dat bouwvakkers hun baan behouden.	€ 8 miljard
	Investeringsfonds vitale steden en dorpen Nederland heeft een traditie in de volkshuisvesting. Steden en dorpen waar rijk en arm samenwoont. Leefbare wijken en fatsoenlijke voorzieningen in het hele land. Nu staan winkelcentra onder druk, verloederen steeds meer wijken en verdwijnen in krimpgebieden steeds meer voorzieningen. Dat vergt overheidsingrijpen. Stel daarom (net als het voormalige Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing) 2 miljard beschikbaar.	€ 2 miljard

Lange termijn

Infrastructuur voor de 21e eeuw: 10 miljard

	Lelylijn Er komt een snelle treinverbinding tussen Amsterdam en Groningen via Lelystad. Het Noorden komt zo economisch een stuk dichterbij de Randstad te liggen. Bedrijven in Flevoland, Friesland, Groningen en Drenthe hebben baat bij de Lelylijn en het wordt aantrekkelijker om in het Noorden te wonen. We willen samen met Duitsland werken aan betere verbindingen met Bremen en Hamburg.	€ 5 miljard
	Intercity Berlijn Met de trein naar het buitenland moet aantrekkelijker worden dan het vliegtuig. Daarom leggen we samen met Duitsland een snelle treinverbinding aan tussen Utrecht en Berlijn.	€ 2 miljard
	Noord-Zuidlijn naar Schiphol De treinstations rondom Amsterdam en Schiphol puien uit. De regio loopt vast. Daarom trekken we de Noord-Zuidlijn door naar Schiphol.	€ 1 miljard
	Light rail Randstad De Randstad krijgt een 24-uurs OV netwerk vergelijkbaar met een metronet. Tussen de grote steden moet er iedere tien minuten een trein gaan rijden. Tussen verschillende steden en dorpen komen light railverbindingen. Die kunnen vaker rijden en zorgen voor meer comfort.	€ 0,6 miljard
	Breed investeren in OV buiten de Randstad We pakken regionale knelpunten aan, versnellen intercity's waar dat kan tot 160 km/uur, en investeren in goed OV in de regio.	€ 1,5 miljard

Lange termijn

Economie en internationaal: 3 miljard

	InvestNL We stellen extra kapitaal beschikbaar voor InvestNL om duurzame economische ontwikkelingen te stimuleren, venture capital te leveren en groeiende bedrijven verder te stimuleren.	€ 2 miljard
	Internationale handel en ontwikkelingssamenwerking Juist armere landen worden hard getroffen door de Coronacrisis. Datzelfde geldt voor internationale handel waar de welvaart van vele landen van afhankelijk is. De PvdA wil juist nu extra budget voor hulp en handel met ontwikkelingslanden zodat zij ook nieuwe kansen krijgen om uit de crisis te komen.	€ 1 miljard

Duurzame economie en leefbare planeet: 8 miljard

	Fijne en duurzame huurwoningen De meeste huurwoningen zijn slecht geïsoleerd, waardoor huurders veel voor hun energie moeten betalen. We gaan daarom 400.000 huurwoningen verduurzamen. Dat is goed voor de planeet, zorgt voor een lagere energierekening, en creëert extra werk dat we nu hard nodig hebben.	€ 4 miljard
	Groene steden tegen extreem weer Het klimaat verandert en het weer wordt steeds extremer. Na een maand droogte, valt ineens zoveel regen dat de straten blank staan. Huizen zakken weg. De extreme hitte is gevaarlijk voor kinderen en ouderen. Daarom leggen we extra parken en waterpartijen aan, verbeteren we de opvang van water, en vergroenen we de daken van huizen.	€ 1 miljard
	Investeren in natuur. De stikstofcrisis heeft ons met de neus op de feiten gedrukt. De woningbouw komt tot stilstand, terwijl er woningnood heerst. Onze landbouw is onhoudbaar geworden, de natuur lijdt teveel. De PvdA wil bestaande natuur beschermen, investeren in nieuwe natuurontwikkeling en de toegankelijkheid van natuurgebieden vergroten door meer wandel- en fietspaden aan te leggen.	€ 1 miljard
	Waterstof. Een van de noodzakelijke energiedragers van de toekomst. We investeren in o.a. Rotterdam en Noord-Nederland voor nieuwe centra voor de ontwikkeling van waterstof. Dat sluit aan bij de Europese energiestrategie.	€ 2 miljard

Lange termijn

Onderwijs en onderzoek: 5 miljard

	MBO techniekpact. Er komt een half miljard extra beschikbaar voor opleidingen in techniek en ambachtswerk. Ook wordt langer studeren mogelijk gemaakt nu in tijden van crisis de recessie toeslaat en werk vinden voor pas afgestudeerden lastiger wordt.	€ 0,5 miljard
	Onderzoek Er komt 2 miljard beschikbaar voor onderzoek in het hoger onderwijs. Hoogwaardig onderzoek, zowel fundamenteel als toegepast, is een noodzakelijke en fundamentele basis voor kwalitatieve economische groei.	€ 2 miljard
	Duurzame en goede schoolgebouwen. Leerlingen en leraren presteren beter in goede schoolgebouwen. Op dit moment zijn sommige gebouwen zo verouderd, dat kinderen er slechter door presteren. Door schoolgebouwen duurzamer en beter te maken, bestrijden we klimaatverandering en investeren we in goed onderwijs. Ook de ventilatie van schoolgebouwen kan en moet veel beter.	€ 2,5 miljard